

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาการดำเนินงานและปัญหาในการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี วัตถุประสงค์สำนักงานการศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในโรงเรียนประถมศึกษา ที่เปิดสอนชั้นเด็กเล็ก และ/หรือชั้นอนุบาลศึกษา จำนวน 422 โรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 422 คน ครูผู้สอนชั้นเด็กเล็ก จำนวน 461 คน และครูผู้สอนชั้นอนุบาลศึกษา จำนวน 328 คน รวมทั้งสิ้น 1,211 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นเด็กเล็กและ/หรือชั้นอนุบาลศึกษา และแบบสอบถามสำหรับครูผู้สอนชั้นเด็กเล็กและ/หรือชั้นอนุบาลศึกษา จากแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด 1,211 ชุด ได้รับคืนทั้งสิ้น 1,016 ชุด คิดเป็นร้อยละ 83.90 เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 988 ชุด คิดเป็นร้อยละ 81.59 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ นำเสนอข้อมูลโดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัย พบว่า

ผู้บริหารโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นเด็กเล็กและ/หรือชั้นอนุบาลศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี อายุราชการ 21 ปีขึ้นไป ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนเป็นเวลา 5-10 ปี วุฒิต่างการศึกษาระดับปริญญาตรี โรงเรียนจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาโดยเปิดสอนชั้นเด็กเล็ก และจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มาแล้วมากกว่า 4 ปี การจัดห้องเรียนชั้นเด็กเล็กหรืออนุบาลศึกษา จัดจำนวน 1 ห้องเรียน ผู้บริหารโรงเรียนมีประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เป็นเวลามากกว่า 4 ปี ส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนา เกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เรื่องที่อบรม/สัมมนา คือ การจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา ใช้เวลา 3 วัน หน่วยงานที่จัด คือ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31-40 ปี อายุราชการ 10-15 ปี วุฒิต่างการศึกษาระดับปริญญาตรี ประสบการณ์ในการสอนระดับก่อนประถมศึกษา เป็นเวลามากกว่า 4 ปี สอนชั้นเด็กเล็ก และไม่มีการสอนวิชาอื่นในระดับประถมศึกษา มีงานหน้าที่อื่นที่รับผิดชอบนอกเหนือจากการสอน คือ งานธุรการของโรงเรียน และเคยเข้ารับการอบรม/สัมมนา เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา ระยะเวลาที่อบรม/สัมมนา ใช้นเวลามากกว่า 4 วัน หน่วยงานที่จัดอบรม/สัมมนา คือ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

2. สภาพการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

2.1 การเตรียมการดำเนินงานตามแผนงาน

ด้านการศึกษานโยบายและแนวทางการดำเนินงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า บุคลากรมีการศึกษานโยบายและแนวทางการดำเนินงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา โดยผู้บริหารโรงเรียนได้ศึกษานโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จากแผนพัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ครูผู้สอนได้ศึกษานโยบายและแนวทางการดำเนินงาน จากแผนพัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด การรับทราบการชี้แจงนโยบายและแนวทางการดำเนินงาน พบว่า ครูผู้สอนมีการรับทราบนโยบาย จากการประชุมชี้แจงของผู้บริหารโรงเรียน การกำหนดนโยบายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายโดยผู้บริหารโรงเรียน และได้กำหนดอย่างสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียน พบว่า ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ในลักษณะ เป็นผู้ร่วมให้ข้อมูลทั่วไปด้านการจัดสภาพการเรียนและสภาพแวดล้อม การวางแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ได้มีการวางแผนไว้ โดยแผนที่วางไว้เป็นลักษณะของแผนระยะสั้น 1 ปี การกำหนดรายละเอียดในการจัดทำแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้มีการกำหนดรายละเอียด โดยกำหนดให้มีการควบคุม กำกับ นิเทศติดตาม ประเมินผล และนำผลไปปรับปรุงแก้ไข การกำหนดแผนงานและโครงการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า โรงเรียนได้มีการกำหนดแผนงาน โดยกำหนดเป็นโครงการไว้ในแผนปฏิบัติการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และกำหนดเป็นโครงการไว้ในแผนปฏิบัติการของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

การกำหนดบุคคลที่มีส่วนในการจัดทำแผนงานและโครงการ พบว่า ครูถูกกำหนดให้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงาน/โครงการ โดยเฉพาะครูผู้สอนชั้นอนุบาลศึกษา และชั้นเด็กเล็ก การเตรียมการของโรงเรียน เพื่อช่วยให้บุคลากรปฏิบัติงานด้านการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ พบว่า โรงเรียนได้มีการเตรียมการ โดยผู้บริหารโรงเรียนส่งครูเข้าร่วมอบรม เพื่อให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และนำไปปฏิบัติได้ กิจกรรมที่กำหนดในปีการศึกษา 2535 สำหรับแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า มีการกำหนดกิจกรรมไว้ในแผนงาน เป็นกิจกรรมการนิเทศการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา การประสานงานกับหน่วยงานอื่น และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงาน การประสานงานกับหน่วยงานอื่น โดยการจัดให้มีการติดตามและประเมินผล เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของงานแต่ละขั้นตอน และวางแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้น การจัดเตรียมงบประมาณด้านการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการจัดเตรียมงบประมาณไว้ ใช้จ่ายเงินงบประมาณแผ่นดินในการจัดการศึกษา การเตรียมการประเมินผล พบว่า โรงเรียนได้มีการกำหนดช่วงเวลาประเมินผลไว้ โดยประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน การกำหนดวัตถุประสงค์ในการเตรียมการประเมินผล การดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ เพื่อจะได้ทราบพัฒนาการความพร้อมของนักเรียนทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามศักยภาพ การประเมินผลก่อนการดำเนินงานตามแผนงานการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการจัดเตรียมการประเมินผล โดยกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ในการประเมินผลไว้

2.2 การดำเนินงานตามแผนงาน

การพัฒนาบุคลากร เกี่ยวกับการกำหนดแผนงาน/โครงการการฝึกอบรมและ
พัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการกำหนดแผนงาน/โครงการ โดยกำหนด
เป็นโครงการไว้ในแผนปฏิบัติการของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานงานการประถม
ศึกษาอำเภอ และของโรงเรียน การจัดทำรายละเอียดต่าง ๆ ในการจัดทำแผนงาน/โครงการ
ฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษา พบว่าโรงเรียนได้มีการจัดทำรายละเอียดต่าง ๆ
ในการจัดทำแผนงาน/โครงการ โดยกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจนตามขั้นตอน
การปฏิบัติงาน การแจ้งให้ครูผู้สอนทราบรายละเอียดของการปฏิบัติก่อนการดำเนินงานฝึกอบรม
และพัฒนาบุคลากร พบว่า โรงเรียนได้แจ้งให้ครูผู้สอนทราบรายละเอียดของการปฏิบัติก่อนการ
ดำเนินงานฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร โดยผู้บริหารโรงเรียนประชุมชี้แจงให้ผู้ร่วมงานทราบ
ในการจัดแต่ละครั้ง การติดตามผลการพัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียน พบว่า
โรงเรียนมีการปฏิบัติในการติดตามผลการพัฒนาบุคลากร โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ติดตามผล
การปฏิบัติงานด้วยตนเอง วิธีการที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานพัฒนาบุคลากร โดยการฝึกอบรม วิทยากรผู้ให้การฝึกอบรมและ
พัฒนาบุคลากร พบว่า ศึกษาพิเศษจังหวัด (สน.สพจ.) เป็นผู้ให้การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร
การกำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนที่เปิดสอน
ระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนไว้
ประกอบไปด้วยบทบาทและหน้าที่ที่ปฏิบัติ งานวิชาการอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย การกำหนดบทบาท
และหน้าที่ของครูผู้สอนชั้นอนุบาลศึกษาหรือชั้นเด็กเล็กในห้องเรียน พบว่า โรงเรียนมีการกำหนด
บทบาทและหน้าที่ของครูไว้ในให้มีบทบาทและหน้าที่ในการจัดชั้นเรียน การกำหนดบทบาทและหน้าที่
ของครูผู้สอนชั้นอนุบาลศึกษาหรือชั้นเด็กเล็กนอกห้องเรียน พบว่า โรงเรียนมีการกำหนดบทบาท
และหน้าที่ของครูผู้สอนไว้ โดยกำหนดให้เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองของนักเรียน การส่งเสริมการจัด
การศึกษาเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจ และสร้างเสริมขวัญและกำลังใจการปฏิบัติงานของบุคลากร
ในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติในการสร้างแรงจูงใจ และสร้างขวัญและกำลังใจ โดย
วิธีให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดการศึกษาระดับ

ก่อนประถมศึกษาในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดการศึกษา โดยการร่วมประกวดครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาดีเด่น กิจกรรมพิจารณาจากความเหมาะสมของโรงเรียน และใช้หลักเกณฑ์การจัดกิจกรรมของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ การนิเทศติดตามผล เกี่ยวกับการกำหนดผู้รับผิดชอบในการนิเทศการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีการกำหนดการนิเทศติดตามผล ผู้กำหนดได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีการใช้เครื่องมือในการนิเทศ ประเภทของเครื่องมือเป็นแบบบันทึกการนิเทศ กิจกรรมที่ใช้และได้รับในการนิเทศการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาภายในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีการจัดกิจกรรม ลักษณะของกิจกรรมที่จัด ได้แก่ กิจกรรมเยี่ยมชั้นเรียน การดำเนินงานตามแผนงานและโครงการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการ โดยวิธีการโดยประชุมชี้แจง และมอบหมายงานต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ก่อนเริ่มดำเนินการ การใช้งบประมาณตามแผนงาน/โครงการ เกี่ยวกับสภาพการใช้งบประมาณในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า โรงเรียนดำเนินการใช้งบประมาณ ลักษณะของการใช้ การเบิกจ่ายได้ตามจำนวนที่ระบุในแผนงาน/โครงการ

2.3 การประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงาน

ด้านการประเมินผลการดำเนินงาน เกี่ยวกับการประเมินระหว่างดำเนินการ พบว่า โรงเรียนมีการกำหนดการประเมินผลไว้ โดยการประเมินผลการพัฒนาการด้านความพร้อมของนักเรียน การกำหนดบุคคลที่มีส่วนร่วมในการประเมินผลระหว่างดำเนินการในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีการกำหนดบุคคลไว้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน เกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลระหว่างดำเนินการ พบว่า โรงเรียนมีการใช้เครื่องมือในการประเมินผล ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมการสอน เกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความพร้อมของนักเรียน พบว่า โรงเรียนมีเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ แบบวัดความพร้อมของนักเรียนทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ระยะเวลาในการประเมินผลความพร้อมของนักเรียน พบว่า โรงเรียนมีการกำหนดระยะเวลาในการประเมินความพร้อมของนักเรียน โดยกำหนดไว้ตลอดภาคเรียน

บุคลากรที่มีส่วนร่วมในการประเมินความพร้อมของนักเรียน พบว่า โรงเรียนได้จัดบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการประเมินความพร้อมของนักเรียน บุคลากรดังกล่าว ได้แก่ ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา เกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินการไว้ โดยโรงเรียนร่วมกับสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอจัดทำเกณฑ์การประเมิน ด้านการประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสิ่งที่ประเมินเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการกำหนดสิ่งที่ประเมินเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานไว้ ได้แก่ ความพร้อมของนักเรียนทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงาน พบว่าโรงเรียนมีการใช้เครื่องมือในการประเมินผลการดำเนินงาน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบตรวจสอบพัฒนาการของนักเรียน การกำหนดบุคลากรที่มีส่วนร่วมในการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดโครงการ พบว่าโรงเรียนมีการกำหนดบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการประเมินผลไว้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผลการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนประสบความสำเร็จในการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ในระดับต่ำกว่าเป้าหมายหน่วยงานที่นำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ พบว่า โรงเรียนมีการนำเอาผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ โดยการนำไปเป็นข้อมูลสำหรับปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงานครั้งต่อไป

3. ปัญหาในการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

3.1 ด้านการเตรียมการดำเนินงานตามแผนงาน

ด้านการกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษา

นโยบายและแนวทางการดำเนินงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า โรงเรียนมีปัญหา และสิ่งที่เห็นว่ามีปัญหามากที่สุด คือ ขาดเอกสารและแหล่งวิชาการสำหรับค้นคว้า การรับทราบนโยบายและแนวปฏิบัติในการจัดแนวทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า โรงเรียนมีปัญหา และสิ่งที่ปัญหา คือ การขาดแคลนเอกสาร และแหล่งวิชาการสำหรับค้นคว้า การวางแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า โรงเรียนมีปัญหามองหาปัญหา คือ

ผู้มีหน้าที่ในการวางแผนขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผนและการเขียนโครงการ การเตรียมบุคลากรในการดำเนินงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีปัญหา สิ่งที่เป็นปัญหา คือ บุคลากรมีความรู้และทักษะไม่เพียงพอ การประสานงานภายในหน่วยงาน และกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง พบว่า โรงเรียนไม่มีปัญหา การเตรียมงบประมาณด้านการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า โรงเรียนมีปัญหา ปัญหาที่พบ คือ งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอและยังล่าช้า การเตรียมการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า โรงเรียนมีปัญหา สิ่งที่เป็นปัญหา คือ บุคลากรขาดความรู้ในการจัดทำเครื่องมือ

3.2 ด้านการดำเนินงานตามแผนงาน

การพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการวางแผนการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร พบว่า โรงเรียนมีปัญหา สิ่งที่เป็นปัญหา คือ ไม่มีงบประมาณในการจัดทำแผนงาน/โครงการ การดำเนินงานการพัฒนาบุคลากร พบว่า โรงเรียนมีปัญหา สิ่งที่เป็นปัญหา คือ วัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานมีไม่เพียงพอ การเข้ารับการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า โรงเรียนมีปัญหา สิ่งที่เป็นปัญหา ได้แก่ ระยะเวลาในการดำเนินงานแต่ละครั้งน้อยเกินไป บทบาทและหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษาไม่มีประสิทธิภาพ พบว่า โรงเรียนมีปัญหาในการบริหารงาน สิ่งที่เป็นปัญหา คือ วัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานไม่เพียงพอ การส่งเสริมการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า โรงเรียนมีปัญหา สิ่งที่เป็นปัญหา คือ วัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานไม่เพียงพอ การนิเทศติดตามผลการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาภายในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีปัญหา สิ่งที่เป็นปัญหา คือ ผู้บริหารมีภารกิจมากจึงไม่มีเวลานิเทศ การใช้งบประมาณตามแผนงาน/โครงการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีปัญหา คือ งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ

3.3 ด้านการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงาน

การประเมินผลระหว่างการดำเนินงานตามแผนงานการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีปัญหา สิ่งที่เป็นปัญหา คือ ขาดความต่อเนื่องในการติดตามประเมินผล และการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดโครงการดำเนินงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า โรงเรียนมีปัญหา สิ่งที่เป็นปัญหา คือ ไม่ได้แสดงผลการประเมินที่ได้ไปวิเคราะห์ปรับปรุงแผนงาน/โครงการของโรงเรียนในโอกาสต่อไป

อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานและปัญหาในการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี มีประเด็นสำคัญสมควรที่จะนำมาอภิปรายและ ข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ด้านการเตรียมการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

1.1 การศึกษานโยบายและแนวทางการดำเนินงานในโรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี จากผลการวิจัยพบว่า บุคลากรส่วนใหญ่ได้ศึกษานโยบายและแนวทางการดำเนินงาน จากเอกสารของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และแผนงานโครงการของโรงเรียน การรับทราบการชี้แจงนโยบาย และแนวทางการดำเนินงาน ครูส่วนใหญ่มีการรับทราบนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียน จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ได้กำหนดนโยบายไว้อย่างสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ โดยผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้กำหนด และครูผู้สอน

มีส่วนร่วมให้ข้อมูลทั่วไป ด้านการจัดสภาพการเรียนรู้ การสอน และความเป็นอยู่ เสนอความคิดเห็นที่ได้รับจากการเข้าฝึกอบรม สัมมนา และศึกษาดูงาน และเป็นผู้เสนอแนะด้านความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา จากการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี มีการเตรียมการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในด้านการศึกษานอกระบบ และการกำหนดนโยบายให้สอดคล้องตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้กำหนดแผนงาน/โครงการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ในปีงบประมาณ 2535 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างเสริมพัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียนให้เจริญเติบโตตามศักยภาพ และเตรียมความพร้อมทุกด้านให้พร้อมที่จะเข้าเรียนในการศึกษาภาคบังคับอย่างกว้างขวาง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2533) จากการที่บุคลากรส่วนใหญ่ได้ศึกษาและรับทราบนโยบายและแนวทางการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา อาจเนื่องมาจากหน่วยงานในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติ ได้ทำงานกันอย่างจริงจัง และให้ทันต่อเหตุการณ์ ทั้งเอาใจใส่เป็นอย่างดี ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในระดับนี้มากขึ้น และหน่วยงานต่าง ๆ ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ก่อนจะนำไปหาทางเลือก และนำไปสู่วัตถุประสงค์ และจัดทำรายละเอียดของแผนของการปฏิบัติที่แท้จริง บุคลากรควรตระหนักเป็นอย่างดีว่าการดำเนินงานนั้น ยังมีปัญหาที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไขในหลาย ๆ เรื่อง รวมทั้งได้คำนึงถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในอนาคตที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นสังคมอุตสาหกรรม และบริการมากขึ้น การกำหนดนโยบายของโรงเรียน อาจได้แนวคิดใหม่ในการพัฒนางาน ซึ่งประมวลปัญหาและความต้องการจากระดับปฏิบัติ คือ ครูผู้สอน จึงทำให้รู้สภาพและปัญหาที่แท้จริง

1.2 การวางแผนจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ มีการวางแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้วางแผน และครูผู้สอนโดยเฉพาะครูผู้สอนชั้นอนุบาลศึกษา หรือชั้นเด็กเล็ก เป็นผู้ร่วมจัดทำรายละเอียด แผนส่วนใหญ่จะเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน เป็นแผนระยะสั้น 1 ปี ในแผนได้กำหนดให้มีการควบคุม กำกับ นิเทศติดตาม ประเมินผล และนำผลไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป จากการวิจัย

ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี มีการเตรียมการวางแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา การวางแผนคือเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การวางแผนจึงเป็นเครื่องมือของผู้บริหารโดยตรงในการบริหารงานที่มีระบบและมีประสิทธิภาพ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2532) บุคลากรที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนงาน ส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาในระดับปริญญาตรี ดังนั้น น่าจะมีผู้ซึ่งรู้และเข้าใจในการจัดทำแผนได้ดี ประกอบกับโรงเรียนมีแนวทางการกำหนดจัดทำแผนตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ถ้าการวางแผนเป็นไปด้วยดี ได้แผนดี มีการจัดสรรทรัพยากรอย่างสอดคล้องสนับสนุนไว้ดี การบริหารหรือการจัดการในเรื่องนั้นจะเกิดขึ้น จะทำให้บรรลุจุดประสงค์และเป้าหมายของแผนงานได้ดียิ่งขึ้น

1.3 การเตรียมบุคลากร จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี โรงเรียนได้มีการเตรียมบุคลากร โดยผู้บริหารโรงเรียนจัดส่งครูเข้าร่วมอบรมเพื่อให้ครูผู้สอน มีความรู้ความเข้าใจการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และนำไปปฏิบัติได้ กิจกรรมที่กำหนดไว้ในปีการศึกษา 2535 สำหรับแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียน พบว่า มีการกำหนดกิจกรรมไว้ในแผนงาน ส่วนใหญ่กิจกรรมที่กำหนดไว้ คือ กิจกรรมการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา จากการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ได้มีการเตรียมบุคลากรและกิจกรรมไว้ในแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ความสำเร็จของงานขึ้นอยู่กับคน ในวงการสมัยใหม่ ต่างก็เห็นพ้องต้องกันว่า การพัฒนาบุคลากรจะนำมาซึ่งประสิทธิภาพ และประสิทธิผลขององค์กร การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจะนำมาพัฒนาการศึกษาในระดับนี้ "องค์กรหรือหน่วยงานที่มุ่งหวังความสำเร็จก้าวหน้าของงาน และต้องการให้งานดำเนินไปตามนโยบาย หรือแผนงานที่วางไว้ จะต้องมีการพัฒนาบุคลากรอย่างเหมาะสมอยู่ด้วยเสมอ" (สมพงศ์ เกษมสิน. 2524)

1.4 การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่จะต้องมีการประสานงานทั้งภายในหน่วยงานและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานสาธารณสุข, พัฒนาชุมชน การประสานงานจึงมีความสำคัญยิ่งที่ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการประสานงานเป็นขั้นหนึ่งของกระบวนการบริหารและกระบวนการนิเทศ ซึ่งผู้บริหารต้องใช้เทคนิคในการส่งเสริม ชักจูง ตักเตือนและช่วยเหลือให้ทุกหน่วยงานขององค์กรรับเอาหน้าที่ขององค์กรไปปฏิบัติ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ตั้งเอาไว้ (สุรวัช ศรีวัช, 2532) การประสานงานในด้านการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา จะต้องประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ โดยเฉพาะการจัดให้มีการติดตามและประเมินผล เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของงานแต่ละขั้นตอน และวางแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้น การสื่อสารที่ดีจะทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน และจะส่งผลไปสู่ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน เช่น ในบางโรงเรียนอาจจัดให้มีการประชาสัมพันธ์หน้าที่ของแต่ละฝ่าย เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน และจัดทำแผนภูมิแสดงสายงานกำหนดตำแหน่ง กำหนดหน้าที่ให้ชัดเจน ทำให้การดำเนินงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เป็นไปด้วยดีพอควร

1.5 การเตรียมงบประมาณด้านการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ในสังกัดฯได้มีการจัดเตรียมงบประมาณไว้ ใช้จ่ายเงินงบประมาณแผ่นดินในการจัดการศึกษา และมีเงินงบประมาณบางส่วนที่ได้มาช่วยสนับสนุนเป็นเงินนอกงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งได้จากเงินช่วยเหลือจากครู-ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการศึกษา ตลอดจนเงินบริจาคจากมูลนิธิ สำหรับการใช้จ่ายงบประมาณในการดำเนินงานตามโครงการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งได้รับงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ดำเนินการเบิกจ่ายให้เป็นไปตามระเบียบการใช้จ่ายงบประมาณ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535) การบริหารงานงบประมาณ ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญยิ่ง และเป็นแผนหลักในการบริหารงานทุกอย่าง (สุรวัช ศรีวัช, 2532) งบประมาณการจัดการศึกษา

ระดับก่อนประถมศึกษา ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ถึงแม้จะได้รับงบประมาณตามที่จัดให้ ก็ยังไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับนี้ ซึ่งได้นำไปจัดซื้อสื่อและเครื่องเล่นสำหรับดำเนินการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการจัดประสบการณ์ ผู้วิจัยเสนอว่า เห็นควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้น และสำรวจสื่อ หรืออุปกรณ์ที่ได้จากงบประมาณก่อน ๆ ว่ายังมีสภาพใช้ได้หรือไม่ อุปกรณ์ที่จะซื้อใหม่จะต้องเท่าไร จึงจะเพียงพอ

1.6 การเตรียมการประเมินผล จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ที่เปิดสอนในระดับก่อนประถมศึกษาได้กำหนดช่วงเวลาในการประเมินผลไว้ การประเมินส่วนใหญ่จะประเมินเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน โดยที่โรงเรียนได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินไว้ เพื่อจะได้ทราบพัฒนาการความพร้อมของนักเรียนทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาตามศักยภาพ ลักษณะของการจัดเตรียมการประเมินผลเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ในการประเมินและจัดเตรียมเครื่องมือประเมินผล จากการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี มีการเตรียมการประเมินไว้ แต่การประเมินระหว่างการดำเนินงาน เช่น สิ่งที่ทำปฏิบัติได้ตามขั้นตอนการดำเนินงาน, วิธีการประเมินการตรวจสอบการปฏิบัติงาน และผลการปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอน ไม่ค่อยได้ประเมินผล ซึ่งจะทำการดำเนินงานไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร การเตรียมเด็กจะเข้าสู่การเรียนการสอนในระดับการศึกษาภาคบังคับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เด็กจะบกพร่องในด้านความพร้อมที่จะเข้าเรียนเพราะขาดการแก้ไข เอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่า การประเมินผลระหว่างการดำเนินงาน จะต้องปฏิบัติอย่างจริงจังของหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด และหน่วยศึกษานิเทศก์อำเภอ เพื่อจะได้ติดตามการนิเทศผลการปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอน หากเกิดข้อบกพร่องขึ้นจะได้รีบแก้ไข เพื่อการดำเนินงานจะได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

2. ด้านการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

การดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มีประเด็น

ที่น่าสนใจนำเสนออีกหลาย ประเด็น ดังนี้

2.1 การพัฒนาบุคลากร จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่สังกัดในสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี มีการกำหนดแผนงาน/โครงการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร ระดับก่อนประถมศึกษา โดยกำหนดเป็นโครงการไว้ในแผนปฏิบัติการของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และของโรงเรียน ในการจัดทำแผนงาน/โครงการโรงเรียนได้จัดทำรายละเอียดต่าง ๆ ในการจัดทำแผนงาน/โครงการโดยกำหนด แนวทางการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจนตามขั้นตอนการปฏิบัติงาน หาความต้องการและความจำเป็น ในการพัฒนาบุคลากร และกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาบุคลากรไว้อย่างชัดเจน ครูผู้สอน ทราบรายละเอียดการปฏิบัติก่อนการดำเนินงานฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร โดยผู้บริหารโรงเรียน ประชุมชี้แจงให้ผู้ร่วมงานทราบในการจัดแต่ละครั้ง การติดตามผล ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ติดตาม ผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง หรืออาจจะมอบหมายให้ฝ่ายวิชาการติดตามและรายงานผล วิธีที่ใช้ ในการพัฒนาบุคลากร คือ การฝึกอบรม, ศึกษาจากเอกสาร ประชุมเชิงปฏิบัติการ ศึกษาดูงาน นอกสถานที่ และประชุม/สัมมนา วิทยากรผู้ให้การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร ส่วนใหญ่เป็น ศึกษานิเทศก์จังหวัด และศึกษานิเทศก์อำเภอ เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า ความสำเร็จ ความก้าวหน้า หรือความล้มเหลวขององค์การนั้น "บุคคล" เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุด การพัฒนา บุคลากรเป็นกระบวนการที่มีระบบแบบแผนที่มีเป้าหมายที่จะพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความชำนาญ เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะขององค์การหรือหน่วยงาน (ภิญโญ สาร. 2517) การพัฒนาบุคลากรจึงเน้นเกี่ยวกับวิธีการต่าง ๆ ที่จะเพิ่มความรู้ ความสามารถ ให้แก่บุคคล ในหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นนั่นเอง

2.2 บทบาทและหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ จากผลการ วิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติบทบาทและหน้าที่ตามหนังสือสั่งการเป็นส่วนใหญ่ ส่วนครู ผู้สอนมีบทบาทและหน้าที่ทั้งในและนอกห้องเรียนในชั้นเรียน จะทำหน้าที่จัดชั้นเรียน ให้ความรู้ ทางวิชาการและงานธุรการ บทบาทและหน้าที่นอกชั้นเรียน ต้องพบปะผู้ปกครองของนักเรียน กับชุมชน และกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น สาธารณสุข พัฒนาชุมชน ประชาสงเคราะห์ เป็นต้น

2.3 การส่งเสริมการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ด้านการสร้างแรงจูงใจ และสร้างขวัญและกำลังใจ โดยวิธีการให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน ให้มีอิสระในการปฏิบัติงาน ยกย่องชมเชยผู้ปฏิบัติงานดีเด่น สนับสนุนครูให้ศึกษาหาความรู้และโอกาสความก้าวหน้าส่วนตัว ให้ทราบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ให้มีการสัมมนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และให้มีโอกาสได้แสดงออกความสามารถ เป็นวิทยากร ทั้งในและนอกโรงเรียน ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ในโรงเรียน โดยโรงเรียนต่าง ๆ ได้เข้าร่วมประกวดครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาดีเด่น กิจกรรมการร่วมประกวดโรงเรียนที่ดำเนินงานระดับก่อนประถมศึกษาดีเด่น ศึกษาดูงานโรงเรียน หรือหน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาดีเด่น และกิจกรรมการพัฒนาห้องเรียนตัวอย่าง ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดการศึกษาในโรงเรียน โรงเรียนได้จัดกิจกรรมที่จัด พิจารณา จากความเหมาะสมของโรงเรียน และใช้หลักเกณฑ์การจัดกิจกรรมของสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของแต่ละโรงเรียน อาจจะมีรูปแบบต่างกันออกไปบ้าง ซึ่งเป็นกลไกในการบริหารงานของแต่ละ วิทยาลัย ในอันที่จะจูงใจให้บุคลากรให้ความร่วมมือ และเต็มใจปฏิบัติงานอย่างเต็ม ความสามารถ แต่หลักเกณฑ์การประเมินในการประกวดของโรงเรียนต่าง ๆ ยังยึดแนวของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติอยู่ น่าจะมีการดัดแปลงบ้างเพื่อให้เข้ากับ สถานการณ์ของโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งอยู่ต่างพื้นที่กัน

2.4 การนิเทศติดตามผลการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับ ก่อนประถมศึกษา การนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการเรียน การสอนที่เรียกว่าการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาแตกต่างกับชั้นประถมศึกษา มาก กล่าวคือ การจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา มุ่งที่จะเตรียมความพร้อมให้กับ เด็กทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา เป็นสำคัญ นอกจากนั้นครูผู้สอนเด็กระดับ ก่อนประถมศึกษาไม่ค่อยมีเวลาที่ศึกษา ติดตาม ปรับปรุง และค้นคว้า เกี่ยวกับการพัฒนาการ จัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็ก หรือชั้นอนุบาลศึกษาให้ดีขึ้น การนิเทศการศึกษาชั้นเด็กเล็ก หรือ ชั้นอนุบาลศึกษาให้ดีขึ้น การนิเทศการศึกษาชั้นเด็กเล็กหรือชั้นอนุบาลศึกษา จึงมีความจำเป็น

อย่างมาก จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการกำหนดการนิเทศติดตามผล ผู้ติดตามมักจะเป็นผู้บริหารโรงเรียน หรือครูที่ได้รับการมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ในการนิเทศติดตามผล จะมีการใช้เครื่องมือในการนิเทศ ลักษณะของเครื่องมือจะเป็นแบบบันทึกการนิเทศ แบบสังเกตพฤติกรรมการสอน แบบสังเกตการจัดสภาพการเรียนการสอน และความเป็นอยู่ กิจกรรมที่ใช้ในการนิเทศติดตาม มักจะเป็นกิจกรรมเยี่ยมชั้นเรียน กิจกรรมสังเกตการสอน กิจกรรมให้ศึกษาเอกสาร กิจกรรมประชุม และกิจกรรมการให้คำปรึกษาด้านการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการ จะใช้วิธีการประชุมชี้แจงและมอบหมายงานต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก่อนเริ่มดำเนินการ มีการประเมินผลการนิเทศเป็นระยะ ๆ ให้มีการรายงานความก้าวหน้าของการนิเทศแต่ละครั้งให้ผู้ร่วมงานได้ทราบ และประชุมทบทวนการปฏิบัติงานและเพื่อสรุปผลการนิเทศ

2.5 การใช้จ่ายงบประมาณตามแผนงาน/โครงการการใช้จ่ายงบประมาณในการดำเนินงานตามโครงการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ปีงบประมาณ 2535 ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งได้รับงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้เงินมาใช้จ่ายจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ตามจำนวนที่ได้ระบุไว้ในแผนงาน/โครงการ การเบิกจ่ายมีความคล่องตัวพอสมควรในการดำเนินงาน และความเพียงพอมีความเพียงพอตามแผนงาน/โครงการ เงินบางส่วนที่ได้มาใช้จ่ายในการดำเนินงาน ได้มาจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งได้จากเงินช่วยเหลือจากครู-ผู้ปกครอง คณะกรรมการศึกษา และเงินบริจาคมูลนิธิ ในทัศนะของผู้วิจัยมีความเห็นว่า การใช้จ่ายเงินงบประมาณในการดำเนินงาน ผู้บริหารโรงเรียนควรมุ่งไปที่การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนให้เพียงพอ เหมาะสมกับโรงเรียน เช่น อุปกรณ์ในการจัดประสบการณ์เตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่างครูผู้สอน เด็ก ระดับก่อนประถมศึกษา เพราะจะได้จัดซื้ออุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนต่าง ๆ ได้ถูกต้อง และเพียงพอตามความจำเป็นต่อไป

3. ด้านการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

3.1 การประเมินผลระหว่างดำเนินการ จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนได้มีการกำหนดการประเมินผลไว้ ได้แก่ การประเมินพัฒนาการด้านความพร้อมของนักเรียน ประเมินความสามารถในการจัดประสบการณ์ของครูผู้สอน เพื่อพัฒนาเด็ก ประเมินการจัดสภาพการเรียนรู้ และความเป็นอยู่ และประเมินผลการปฏิบัติงานตามขั้นตอนการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม บุคลากรที่กำหนดไว้ในการประเมินผล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาศึกษานิเทศก์อำเภอ (สน.สพอ.) ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน และศึกษานิเทศก์จังหวัด (สน.สพจ.) เครื่องมือในการประเมินเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมการสอน แบบสังเกตการจัดสภาพการเรียนรู้ และความเป็นอยู่ แบบรายงานผลการนิเทศ และแบบตรวจสอบการปฏิบัติงานและผลการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอน ในด้านการประเมินความพร้อมของนักเรียน โรงเรียนได้เตรียมเครื่องมือประเมินไว้ ได้แก่ แบบวัดความพร้อมของนักเรียนทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา แบบบันทึกพฤติกรรมของนักเรียน และแบบสังเกตการ ระยะเวลาในการประเมินความพร้อมของนักเรียนจะกำหนดไว้ตลอดภาคเรียน อาจจะเป็นภาคเรียนละครั้ง เดือนละครั้ง หรือสัปดาห์ละครั้ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม บุคลากรที่มีส่วนร่วมในการประเมิน คือ ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน และ ศึกษานิเทศก์อำเภอ (สน.สพอ.) เกณฑ์การประเมินโรงเรียนได้ร่วมกับสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอจัดทำ และจัดตั้งคณะกรรมการกำหนดเกณฑ์การประเมินผล

3.2 การประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการกำหนดสิ่งที่ประเมิน เมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน ได้แก่ ความพร้อมของนักเรียนทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ความสามารถในการจัดประสบการณ์ของครูผู้สอน เพื่อพัฒนาเด็ก และผลการดำเนินงานโครงการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ แบบตรวจสอบพัฒนาการของนักเรียน แบบประเมินโครงการ การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และแบบสำรวจทัศนคติ บุคลากรที่กำหนดไว้ให้มีส่วนร่วมในการประเมิน คือ ผู้บริหารโรงเรียน

ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์อำเภอ (ศน.สพอ.) ด้านการดำเนินงานตามแผนงานของโรงเรียน ส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จ อาจจะมีบางส่วนที่ต้องปรับปรุง ผลของการประเมินโรงเรียนได้นำเอาผลของการประเมินไปใช้ประโยชน์โดยการนำไปเป็นข้อมูลสำหรับปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงานครั้งต่อไป และนำไปเปรียบเทียบกับผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

4. ด้านปัญหาในการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

4.1 การเตรียมการดำเนินงานตามแผน จากผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนมีปัญหาในการเตรียมการดำเนินงาน คือ ขาดเอกสารและแหล่งวิชาการสำหรับค้นคว้า ผู้มีหน้าที่ในการวางแผนขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผนและเขียนโครงการ บุคลากรมีความรู้และทักษะไม่เพียงพอ ขาดการติดตามประเมินผลงานแต่ละกิจกรรม ทำให้งานไม่ทันตามกำหนดเวลา ขาดงบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอและยังล่าช้า และบุคลากรขาดความรู้ในการจัดทำเครื่องมือประเมินผล จากสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ได้ร่วมมือกับทางจังหวัด และอำเภอ แก้ไขปัญหาลดลงไป และเน้นปัญหาที่มีอยู่ในขั้นรุนแรง ทั้งได้วางแผนในการปฏิบัติไว้ล่วงหน้า ในการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า ประหยัดเวลา และแรงงานให้มากที่สุด ซึ่งทำให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ปฏิบัติงานลุล่วงได้ตามเป้าหมาย ในระดับดีพอสมควร การเตรียมการดำเนินงานถือเป็นการวางแผน ดังนั้นการวางแผนจึงเป็นเครื่องมือของผู้บริหารโดยตรง ในการบริหารงานที่มีระบบ และมีประสิทธิภาพ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2532) ผู้วิจัยเห็นว่า การเตรียมการดี จะทำให้งานดำเนินไปตามแผนสำเร็จลุล่วงไปแล้วครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับบุคคล ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการใช้แผนเป็นเครื่องมือ นอกจากจะมีความรู้ความสามารถแล้ว ต้องมีศาสตร์หรือมีศิลป์ในวิทยาการบริหารด้วย เช่น ต้องรู้ระบบ รู้กลไก รู้พฤติกรรม รู้จกองค์การ รู้จกบทบาทและภารกิจทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องให้แน่ชัด

4.2 การดำเนินงานตามแผนงาน จากผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนมีปัญหาในการดำเนินงาน คือ ไม่มีงบประมาณในการจัดทำแผนงาน/โครงการ วัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานมีไม่เพียงพอ ระยะเวลาในการดำเนินงานแต่ละครั้งน้อยเกินไป ผู้บริหารมีภารกิจมาก

จึงไม่มีเวลานิเทศ และงบประมาณไม่เพียงพอ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้โรงเรียนที่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ดำเนินงานได้ไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งทำให้โรงเรียนขาดอุปกรณ์การเตรียมความพร้อมของเด็ก การจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้เด็กดำเนินไปได้ไม่ดี ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรจะเพิ่มวงเงินที่จะมาใช้จ่ายในการพัฒนาการศึกษาในระดับนี้ในแต่ละปี ซึ่งจะทำให้การขาดแคลนสื่อ และเครื่องเล่นสำหรับเด็กลดลง การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนจะได้สอดคล้องกับแผนการจัดการประสบการณ์ได้มากขึ้น และรัฐควรให้ความสำคัญของการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษามากขึ้นด้วย

4.3 การประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงาน มีการประเมินผลระหว่าง การดำเนินงาน และการประเมินผลการปฏิบัติงานเมื่อสิ้นสุดโครงการ โรงเรียนมีปัญหา คือ ขาดเครื่องมือในการประเมินผล และไม่ได้นำผลการประเมินที่ได้ไปวิเคราะห์ปรับปรุง แผนงาน/โครงการของโรงเรียนในโอกาสต่อไป ในทัศนะของผู้วิจัยมีความเห็นว่า ครูผู้สอนอาจจะขาดความรู้ความเข้าใจในการสร้างเครื่องมือการประเมินผล และอาจจะขาดการค้นคว้าจึงทำให้ ขาดความกระตือรือร้นที่จะสร้างเครื่องมือขึ้นมาใช้เอง จะรอคอยแต่หน่วยเหนือส่งเครื่องมือมาให้ หรือให้ศึกษานิเทศก์ช่วยทำให้ สุดท้ายโรงเรียนจึงไม่มีเครื่องมือประเมินผล การแก้ปัญหาโรงเรียน ควรจัดหาเอกสารสำหรับให้ครูไว้ค้นคว้า กระตุ้นให้ครูได้เข้ารับการอบรม ศึกษาจากเอกสาร บ่อย ๆ จะทำให้การจัดทำเครื่องมือใช้เองง่ายขึ้น การที่ไม่นำผลการประเมินไปวิเคราะห์ใช้ ในการแก้ปัญหาของโรงเรียน ผู้วิจัยเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียน ยังเห็นความสำคัญของข้อมูลที่ได้น้อยเกินไป และผู้บริหารโรงเรียนมักจะไม่ใส่ใจกับจำนวนสถิติทั้งหลาย อาจจะเป็นคนรุ่นเก่า หรืออาจจะบอกว่าไม่มีเวลาบ้าง การแก้ปัญหาคควรให้ผู้บริหารได้เข้ารับการอบรมบ่อย ๆ หรือให้มีการทดสอบความรู้ความสามารถทางการบริหารงานบ้าง หากผู้บริหารท่านใดบกพร่อง การบริหารงานทั้ง 6 งาน ของผู้บริหารโรงเรียน ก็สมควรให้เปลี่ยนสายงานไป

ข้อสังเกตบางประการ จากผลการวิจัยการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับ ก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี

1. สภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละอำเภอในจังหวัดปราจีนบุรี มีทั้งลักษณะ เป็นสังคมเมือง และสังคมชนบท ทำให้การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาค่อนข้างจะแตกต่างกันออกไปบ้าง ทั้ง ๆ ที่ยึดแนวการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เพราะอาจจะเป็นการจัดกิจกรรม ในแผนงานแตกต่างออกไปเพื่อความเหมาะสมของท้องถิ่น แต่ละอำเภอ และตำบล

2. แผนพัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของจังหวัด มีเป้าหมายเน้นด้านปริมาณ และคุณภาพ ในบางพื้นที่ยังพบปัญหาและข้อจำกัดบางประการ เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การเปิดขยาย ชั้นระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียน เช่น ขนาดของโรงเรียน ระยะทาง

3. ด้านการนิเทศการศึกษา จากการศึกษาเอกสาร การนิเทศการศึกษาบางแห่ง ยังไม่ได้ทำกันอย่างจริงจัง เพราะผู้นิเทศภายในส่วนใหญ่มักขาดความรู้ ความเข้าใจ ไม่ค่อยมี เวลานิเทศ และการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับศึกษานิเทศก์ ไม่ค่อยเกิดการแก้ปัญหา อาจจะไปเพิ่มปัญหาเข้าไปอีก

4. ครูผู้สอนชั้นระดับก่อนประถมศึกษา มักจะถูกมองไม่เห็นความสำคัญจากผู้บริหาร โรงเรียน อาจจะคิดว่าครูคนใดสอนไม่ได้เรื่อง ให้เอาไปควบคุมห้องเด็กเล็ก หรืออนุบาล หรือ ครูผู้สอนชั้นเด็กเล็ก/อนุบาล ผู้บริหารโรงเรียนมักจะมองว่าไม่ต้องพิจารณาความดีเป็นพิเศษให้ เพราะไม่สำคัญ งานเบา แต่ความรู้สึกรักของครูผู้สอนจะเสียขวัญและกำลังใจอย่างมาก

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

1. หน่วยงานระดับนโยบาย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรกำหนดนโยบายและแนวทาง

การดำเนินงานและตั้งเป้าหมายในการดำเนินงานการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ทั้งชั้นอนุบาลศึกษาและเด็กเล็กให้สอดคล้องกัน หรือเป็นแนวเดียวกัน เพื่อหน่วยงานระดับปฏิบัติการจะนำไปดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และควรจัดสรรงบประมาณในด้านวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อความต้องการของหน่วยงานย่อย

2. หน่วยงานระดับปฏิบัติการ

หน่วยงานในระดับนี้ ได้แก่ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สำนักงานกลุ่มโรงเรียน และโรงเรียนที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษา ควรดำเนินการดังนี้

2.1 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ควรดำเนินการรุดการสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการของโรงเรียนในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อจะได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาแก้ปัญหา หรือเสนอหน่วยเหนือเพื่อแก้ปัญหาต่อไป

2.2 การฝึกอบรม/สัมมนา เห็นจะเป็นวิธีการที่ใช่มากที่สุดในการพัฒนาบุคลากร น่าจะมีการใช้วิธีอื่นประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น การไปดูงาน หรือการทดลองปฏิบัติจริงในบางเรื่อง

2.3 ในการประเมินผล หน่วยงานในระดับต่าง ๆ น่าจะมีการติดตามประเมินผลอย่างจริงจัง และนำเอาผลจากการประเมินนั้นมาช่วยหาแนวทางแก้ปัญหาในระดับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ยังไม่ค่อยให้ความสำคัญอย่างจริงจังต่อการประเมิน เช่น การประเมินผลมักจะดำเนินการเมื่อสิ้นสุดโครงการเท่านั้น ส่วนการประเมินระหว่างดำเนินการ ยังไม่ค่อยปฏิบัติอย่างจริงจัง จึงทำให้การแก้ไขปัญหาไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร ในโรงเรียนผู้บริหารสมควรจะแก้ปัญหาจากข้อมูลที่ได้จากการประเมินเช่นกัน ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มักจะแก้ปัญหาไม่ตรงกับสาเหตุที่ข้อมูลบ่งชี้ มักจะนำเอาสาเหตุนั้นมาจากความรู้สึกของตนเอง

ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา ควรจะมีเจตคติที่ดีต่อการสอนเด็กระดับก่อนประถมศึกษา และพยายามศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ให้ความร่วมมือต่อการปฏิบัติงาน หรือเสนอแนะเทคนิควิธีเบื้องต้นตามที่ตนเองได้ไปฝึกอบรมมาแก่ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนจะต้องมีความกระตือรือร้นในการทำงาน และเห็นความสำคัญของการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อจะได้ช่วยกันพัฒนางานทางด้านการศึกษาให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบว่า การดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ได้ดำเนินงานมาเป็นอย่างไร และมีปัญหาอะไรบ้าง ในการศึกษาครั้งนี้ครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

ควรมีการศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงาน เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อจะได้เจาะลึกถึงการดำเนินงานและปัญหาของการดำเนินงาน และจะได้นำไปแก้ไขอย่างจริงจัง และตรงกับความต้องการของโรงเรียน